

1. Aba, Rác-völgyi-dűlő I.**(KÖH: 37480)****(Fejér megye) U, B, LT**

2012. október 15. és december 13. között a Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága megelőző feltárást végzett a lelőhely területén. A munkálatokat a 62-es út Seregélyest elkerülő szakaszának építése indokolta. Összesen 22 626 m²-nyi terület lett feltárva, 414 régészeti jelenség került elő. Az ásatásvezető régész Hable Tibor volt.

A lelőhelyet É-ről a Székesfehérvár–Pusztaszabolcs vasútvonal, D-ről a Dinnyés–Kajtori csatorna határolta, a terület a vízfolyástól a vasút irányába folyamatosan emelkedett. A vasútvonal közvetlen közelében a késő bronzkori, urnamezős kultúrába keltezhető urnatemető 18 sírját tártuk fel, a vízfolyás felé középső neolitik, zselizi kultúrához tartozó gödrök jelentkeztek, a vízfolyás közelében pedig a halomsíros kultúra telepobjektumai és egy késő vaskori, a LT C periódusra keltezhető kelta telep 3 háza és telepjelenségei kerültek elő.

A leletanyag legimpozánsabb részét az urnatemető edényei alkotják. A sírokban jellemzően 3-4 edény volt. Az urnául szolgáló edény minden esetben közepes méretű, kannelurázott vállú volt, szája turbántekercses peremű állal volt lefedve, mellette 1-2 kisebb méretű tál volt a sírba helyezve. Érdekeség, hogy a legprecízebb bontómunka és gépi humuszolás során sem sikerült az urnák beásási foltját megfigyelni. A sírokból az edényeken kívül kevés bronztárgy, karperec-töredékek, egy ár és egy bronzborotva került elő.

Munkatársak: Savanyú Bálint és Pozsgai Helga régészek, Major Tibor, Kovács Dömötör és Varjaskéri Máté Balázs régész-technikusok.

SAVANYÚ BÁLINT – POZSGAI HELGA

2. Abaújkér, Gibárt, Tűzsa-dűlő II. lelőhely**(KÖH 86465)****(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B**

2012 októberében terepbejárást végeztünk Gibárt község É-i határában. A településtől kb. 1 km-re É–ÉK-i irányban egy, a környezetéből jól kiemelkedő domb tetején középső bronzkori leletanyagot találtunk. Nagyjából 40×30 m-es területen nagyon sok kerámiatöredék gyűjthető.

GALKÓ JÓZSEF

3. Adony, Daja-pusztá**(KÖH 21543)****(Fejér megye) Tő? I?**

Dajapusztá várát korábbi irodalom nem említi. Barna Zsolt (Kiskunsági Nemzeti Park) ismerte fel. Adonytól D-re 5 km-re, az egykori Daja-pusztá felett D-re, a fennsík É-i nyúlványán van a vár. Alakja háromszög, szögei gömbölyűek, pereme jól követhető. A sík, bolygatatlan terület átmérője 45, illetve 41 m. 7–9 m széles árok veszi körbe. A magas fűben régészeti leletet nem találtunk. A 18. századtól a legutóbbi időkig kereszt állt a vár területén, jelenleg nem áll. Felmerült a török kori keltezés lehetősége is.

Jakab József és Szabó Tibor közreműködésével mértem fel.¹

NOVÁKI GYULA

¹ Nováki Gyula: Dajapusztá vára. *Castrum* 15 (2012) 61–63.

4. Alsónemesapáti, Kastélyhely**(KÖH 39051)****(Zala megye) Á, Kk**

2011. május 30-án az MNM NÖK munkatársai a 76-os sz. főút 14. szakaszán, a 44+570–44+630 kmsz. közt, az út jobb oldala mellett, a földmunkák szakfelügyelete során észlelték a régészeti lelőhely objektumait. A kivitelezőnek a további földmunkát megtiltották, az előkerült jelenségek foltjait körbeszalagozták és visszatemetették.

A jogszabályi változás következtében a feltárást a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága vált jogosulttá. 2012. május 2–17. közt az ásatás során 68 stratigráfiai egység (SE) számot, illetve 2 integrált stratigráfiai egység (ISE) számot osztottunk ki. A 68 SE típusonkénti megoszlása: 24 gödör, 5 cölöplyuk, 31 sír, 1 recens jelenség, 1 lemosódott kultúrréteg (6 SE a feltárást során nem bizonyult régészeti jelenségnek). A gödrök és a cölöplyukak a feltárási terület Ny-i oldalán kerültek elő, a korábbi terepbejárási adatokból már ismert késő középkori település részeként. Leletanyaguk viszonylag szegényes, egy méhkas alakú tárológödörben került elő csupán nagyobb mennyiségű kerámia.

Az ásatási terület K-i felén előkerült egy kora Árpád-kori soros köznépi temetőrészlet is, mely sírjainak egy részét a későbbi telepobjektumok megbolygatták. Összesen 30 sír került feltárást, egy váz pedig egy gödör alján feküdt, melynek a temetőhöz tartozása kérdéses. A temető Ny-i szélé esett a kisajátítási területre, a sírsorok elhelyezkedése alapján a temetkezések a nyomvonalon kívül is folytatódhatnak, sőt néhány a 76-os út alapozása alá is benyúlhat. A sírok ÉNy–DK-i, illetve Ny–K-i tájolásúak voltak, a sűrűn egymás közelében fekvő vázak egyik, vagy olykor mindkét alkarja a medencén nyugodott. Sírfoltok egy-két esettől eltekintve nem voltak megfigyelhetőek, 2 sírban deszkakoporsó elszenesedett maradványait sikerült megfigyelni. A feltárást, majd a csontok mosása során 9 sírből került elő obulusként mellékelt ezüst pénzérme. Az érmék közt I. István, Orseolo Péter, I. András, I. Béla és Salamon dénárokat találunk. Az ékszerek közt bronzgyűrűk, bronz és ezüst S-végű hajkarikák, valamint gyöngyök vannak.

STRAUB PÉTER

5. Apagy határa**(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, V, A, I**

A magyar–román gázvezeték Nyírgyulaj–Nyíregyháza szakasz rekonstrukciójához kapcsolódóan a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága által 2012. augusztus 13.–október 11. között végzett régészeti feltárások és megfigyelések részletes ismertetését lásd a Nyíregyháza határa részben.

Farkas-sűrű-dűlő, magyar–román gázvezeték 12. lh. (KÖH 91405): Feltárt terület 391 m², 12 kérdéses korú objektum.

Zsombékos főfolyástól K-re, magyar–román gázvezeték 10. lh. (KÖH 91359): Feltárt terület 1095 m², 41 bronzkori, kora vaskori és avar kori objektum.

ISTVÁNOVITS ESZTER

6. Apátfalva határa**(Csongrád megye) Sza, Á, Kú, I**

A Makó–Csanádpalota között épülő M43-as gyorsforgalmi út építése kapcsán a település határában az alábbi lelőhelyek feltárást folytattunk.

Belez (KÖH 52750): Makótól K-re, mintegy 9 km távolságra, a Makó–Csanádpalota közötti műút két oldalán, a tervezett M43 autópálya 44+200–44+600 kilométerszelvénye között található. Az M43 45. lelőhely² 2011-ben végzett megelőző feltárása során a Makó és Csanádpalota között húzódo műúttól D-re található kisebb szelvényszakasz feltárását, a terület megközelítésének nehézsége következtében nem végeztük el. A 2012-es év folyamán megtörtént a területet borító növényzet eltávolítása, illetve a száraz időjárás eredményeként a Belezi-ér medre is jóval lejjebb húzódo a korábbi évekhez képest, ami következtében lehetőség nyílt a terület megkutatására, november 12–20. között. A 766 m² felületen összesen 25 objektumot és 35 stratigráfiai egységet különítettünk el. A régészeti korú jelenségek a szelvény területén közepes intenzitásban fordultak elő. A humusztakaró vékony volt, a terület legtöbb részén alig érte el a 20 cm-t.

A lelőhelyen előforduló jelenségek közül a legkorábbi időszakot egy a római császárkorból származó gödör képviselte, amelynek felső részét egy 18. századi épület földbe mélyített része bolygatta.

A 2011-es ásatáshoz hasonlóan a lelőhelyen előforduló jelenségek többsége az Árpád-korból származott. A kisebb-nagyobb árok szakaszokból, valamint tárológödörök közül viszonylag kis mennyiségű leletanyag látott napvilágot. Említésre méltó két méhkas alakú gödör, amelyeknek oldalát és alját vékonyan kikapasztották.

A lelőhely K-i részén, közvetlenül a Belezi-ér medrének Ny-i oldalán több nagyobb alapterületű, szögletes jelenséget dokumentáltunk, amelyek közül egyet teljes egészében feltártunk. A nagy méretű épületből kora újkori (18. századi) edénytöredékek, állatsontok, valamint tégladarabok mellett több tárgy és egy bronzsúly látott napvilágot. Az épület D-i részén több kemence foltját figyeltünk meg, amelyek egymásra voltak ásva. Az egyszerű agyagtapasztással kialakított kemencékből szintén újkori leletanyag került elő. A kemencék két újabb, nagyobb, szögletes alapterületű foltba voltak beásva, amelyeket csak foltban dokumentáltunk.

Munkatársak: Gábor László, Gyürösi Tímea, Nagy Norbert, Olgyay János, Pópity Dániel, Takács Gábor.

VARGA SÁNDOR

Nagyút-dűlő (KÖH 52749): 2010. október 26. és november 2. között próbafeltárást,³ majd 2011. május 18. és 2012. október 26. között megelőző feltárást végeztünk a nyomvonal 44. lelőhelyének területén. A 2005-ben zajló régészeti terepbejárás kapcsán őskori, szarmata, Árpád-kori és újkori jellegű kerámia-töredékeket találtak a szóban forgó lelőhely területén. A várakozások ellenére a területen csak Árpád-kori beásások nyomait figyeltük meg.

A lelőhely feltárással érintett területe mindösszesen 18 448 m² volt. A 40–90 cm között váltakozó humusztakaró alatt, állatjáratokkal erősen átjárt, sárgásbarna agyagos altalajon 163 stratigráfiai egységet figyeltünk meg, melyekhez 102 objektum-számot rendelünk. Ezek közül 4 épületnek, 1 füstölőnek, 1 darab három kemencéből álló kemencebokornak, 5 szabadtéri

kemencének, 60 árok részletnek, 57 gödörnek és 6 cölöphelynek bizonyult. Korszak meghatározó leletanyag szinte az összes objektumból előkerült, melyeket az Árpád-korhoz köthetünk.

A lelőhelyen 4, közel négyzet alakú, félig földbe mélyített épület (41, 87, 111, 113 SNR) került elő. Mindegyiket bevált kemencével látták el, melyeknek a sütőfelületét, a 111 SNR kivételével, kerámiával rakták ki. Ebben az esetben a kemence sütőfelületét csak agyaggal kikapasztották, kiégették, majd a szájnnyilását téglával erősítették meg. A 87 és a 113 SNR házban nem találtuk cölöphely nyomát, a másik kettő esetében a ház rövidebbik oldalában, annak is a középső tengelyében 1-1 cölöphely került elő. Tapasztás vagy lesározás nyomát csak kisebb felületeken észleltünk.

Öt szabadtéri kemence került elő a lelőhely területéről. Mindegyik kemencét kerámiával tapasztották ki. Egy esetben, a 121 SNR kemencénél két réteget használtak. Ezt a kemencét a 18 SNR árokba ásták bele. Szájnnyilásukat szinte kivétel nélkül téglával erősítették meg. Boltozatuk a szántás következtében megsemmisült.

Lelőhelyünkön az objektumok jelentős részét az árok alkották. A feltárás során 60 árok kisebb-nagyobb szakaszát bontottuk ki. Legnagyobb részük kerítőárok, karám és vízvezető árok. A területen 57 kisebb-nagyobb hulladékártató és vízüleptető gödört tártunk fel, melyek alakja többnyire kerek vagy ovális. Ezek közül 10 tálszerű, sekélyen az altalajba mélyedő, 8 meredekfalú és 2 az ún. méhkas alakú gödörket képviselte.

A lelőhely D-i végében 1 nagy méretű füstölő került elő (135 SNR). Hossza közel 14 m, ebből csak a kürtő 6,8 m hosszú. A kürtőt két oldalról ásták ki, Ny-i oldala lapított, míg a K-i kerek átmetszetű. A kürtőből kerámia (cserépbogrács), téglá, állatsont került elő. A kürtő elbontása során átiszapoltuk a földet, amelyben magvakat figyeltünk meg. Valószínűleg hosszú ideig használhatták a füstölőt, erre utal a tüzelőtér hamusgödöréből előkerült nagy mennyiségű hamu és a kürtő falának vastag átégése. Az objektumokból nagy mennyiségű Árpád-kori téglá (közel 400 darab), kerámia (cserépbogrács, fazék, palack) és állatsont került elő.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Móra Ferenc Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

A feltárás munkatársai Pópity Richárd és Gera Róbert régésztechnikusok voltak.

BENEDEK ANDRÁS

7. Arnót határa (ERD)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **Ő, U, Sza, Á**

Az „M30 gyorsforgalmi út–26-os sz. főút Miskolc északi elkerülő útberuházás II. üteme (Projekt kód: K380.01) (finanszírozási azonosító: KÖZOP 3.4.0-09-2009-0022)” elnevezésű projekt kapcsán készített a beruházás nyomvonalára vonatkozóan előzetes régészeti dokumentációt a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. megbízásából. A tervezett beruházás a Sajó-folyótól a BOSCH út Csorba-tói bal ívéig tartó 4500 m hosszú és 200 m széles vápa, valamint a Kis-Sajó hidjától a 3-as sz. főút M30 gyorsforgalmi út alatti körforgalomig tartó 3-as sz. főút áthelyezése nyomvonalának (1300 m) kialakítását jelenti. A terepbejárásokat 2012. október 4-én végeztük.

Arnóti-oldal dél (KÖH 84845): A Kis-Sajótól 50 m-re Ny-ra, Miskolc és Arnót közigazgatási határától 160 m-re K-re helyez-

2 A próbafeltárásról szóló jelentést lásd RKM 2010, 164.; a 2011-ben végzett munkákról: RKM 2011, 7–8.

3 A próbafeltárásról szóló jelentést lásd RKM 2010, 164.; A 2011-ben végzett munkákról: RKM 2011, 9–10.